

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 139 din 2 martie 2010

HOTĂRÂREA
din 6 decembrie 2007, definitivă la 6 martie 2008, în
în Cauza Ilutiu împotriva României
(Cererea nr. 18.898/02)

În Cauza Ilutiu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii B.M. Zupančič, președinte, C. Bîrsan, doamnele E. Fura-Sandström, A. Gyulumyan, domnul David Thór Björgvinsson, doamnele I. Ziemele, I. Berro-Lefèvre, judecători, și domnul S. Quesada, grefier de secție,

după ce a deliberat în camera de consiliu la data de 15 noiembrie 2007,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 18.898/02) îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, doamna Monica Ilutiu (*reclamanta*), a sesizat Curtea la data de 3 aprilie 2002, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de agentul său, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La data de 27 februarie 2006, Curtea a hotărât să comunice cererea Guvernului. Invocând prevederile art. 29 § 3, aceasta a hotărât să fie analizate în același timp admisibilitatea și fondul cauzei.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamanta s-a născut în anul 1951 și locuiește în ClujNapoca, în România.

5. În anul 1950, bunul imobil situat în Str. Memorandumului nr. 26, în Cluj-Napoca, compus dintr-o casă cu mai multe apartamente și din terenul aferent, ce le aparținuse părinților reclamantei, a făcut obiectul unei naționalizări.

6. La 11 februarie 1998, în urma unei acțiuni în revendicare imobiliară formulate în fața Judecătoriei Cluj-Napoca, reclamanta și I.L., mama sa, au obținut o hotărâre definitivă prin care se constata ilegalitatea naționalizării și se dispunea ca autoritățile să radieze înscrisurile efectuate în cartea funciară în ceea ce privește dreptul de proprietate al statului asupra aceluiași bun.

7. În ciuda recunoașterii judiciare definitive a dreptului lor de proprietate, părțile interesate s-au văzut în imposibilitatea de ași recupera bunul în întregime deoarece, în temeiul Legii nr. 112/1995, statul le vânduse în anul 1996 apartamentul nr. 2 din casă chiriașilor care îl ocupau.

8. În anul 1999, reclamanta și mama sa au solicitat instanțelor să constate nulitatea vânzării apartamentului nr. 2 și să anuleze înscrisurile făcute de stat în cartea funciară referitor la împărțirea casei, în momentul naționalizării, în două unități locative. Ele arătau că naționalizarea era abuzivă și ilegală, ca și împărțirea bunului lor, și că statul nu putea fi proprietarul legitim al bunului și, prin urmare, nu îl putea vinde în mod legal.

9. Mama reclamantei a decedat în cursul procedurii. Reclamanta a continuat procedura în nume propriu și în calitate de moștenitoare a mamei sale.

10. La finalul procedurii, prin Decizia din 20 iunie 2001, Tribunalul Bihor, după ce a apreciat ca ilegală naționalizarea bunului, recunoscând în același timp dreptul de proprietate al reclamantei, a respins acțiunea acesteia pe considerentul că locatarii erau cumpărători de bună-credință. Instanța nu i-a acordat reclamantei nicio despăgubire. La 28 ianuarie 2002, Curtea de Apel Oradea a confirmat temeinicia acestei decizii.

11. După adoptarea Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, reclamanta a solicitat restituirea în natură a bunului său ori o despăgubire pentru pierderea bunului.

12. La 7 iulie 2003, Primăria Cluj-Napoca a considerat cererea reclamantei ca fiind fără obiect și a respins-o. Reclamanta a contestat această decizie.

13. Prin Decizia din 27 februarie 2004, Tribunalul Cluj a admis contestația reclamantei și a dispus ca autoritățile să îi plătească suma de 34.570 EUR cu titlu de despăgubiri. Această sumă reflectă concluziile unui raport de expertiză imobiliară dispusă de aceeași instanță. La 7 aprilie 2004, Judecătoria Cluj-Napoca a respins o cerere de executare silită a deciziei menționate mai sus, formulată de reclamantă împotriva Primăriei Cluj-Napoca. Astfel cum reiese din documentele aflate la dosar, reclamanta nu a fost despăgubită până în prezent.

II. Dreptul și practica interne pertinente

14. Prevederile legale și jurisprudența interne relevante sunt descrise în Hotărârea Străin împotriva României din 21 iulie 2005 (nr. 57.001/00, §§ 19-26, CEDO 2005-VII).

15. Prevederile legale și jurisprudența internă descrise în Hotărârea *Brumărescu împotriva României* ([MC], nr. 28.342/95, CEDO 1999-VII, pp. 250-256, §§ 31-44) sunt, de asemenea, relevante în cauza de față.

16. Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 a fost modificată și completată prin Legea nr. 247/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005. Noua lege extinde formele de despăgubire, permițându-le beneficiarilor să aleagă între o despăgubire sub formă de bunuri și servicii și o despăgubire sub formă de bani, echivalentă cu valoarea de piață a bunului ce nu poate fi restituit în natură în momentul acordării sumei.

17. Prevederile relevante din Legea nr. 10/2001 (republicată), astfel cum au fost ele modificate prin Legea nr. 247/2005, sunt următoarele:

Articolul 1

„(1) Imobilele preluate în mod abuziv de stat (...) în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, precum și cele preluate de stat în baza Legii nr. 139/1940 asupra rechizițiilor și nerestituite, se restituie, de regulă în natură, în condițiile prezentei legi.

(2) În cazurile în care restituirea în natură nu este posibilă se vor stabili măsuri reparatorii prin echivalent. Măsurile reparatorii prin echivalent vor consta în compensare cu alte bunuri sau servicii (...), cu acordul persoanei îndreptățite, sau despăgubiri acordate în condițiile prevederilor speciale privind regimul stabilirii și plății despăgubirilor aferente imobilelor preluate în mod abuziv. (...) ”

Articolul 10

„(1) În situația imobilelor preluate în mod abuziv și ale căror construcții edificate pe acestea au fost demolate total sau parțial, restituirea în natură se dispune pentru terenul liber și pentru construcțiile rămase nedemolate, iar pentru construcțiile demolate și terenurile ocupate măsurile reparatorii se stabilesc prin echivalent. (...)

(8) Valoarea corespunzătoare a construcțiilor preluate în mod abuziv și demolate se stabilește potrivit valorii de piață de la data soluționării notificării, stabilită potrivit standardelor internaționale de evaluare în funcție de volumul de informații puse la dispoziția evaluatorului.

(9) Valoarea terenurilor, precum și a construcțiilor nedemolate preluate în mod abuziv, care nu se pot restitui în natură, se stabilește potrivit valorii de piață de la data soluționării notificării, stabilită potrivit standardelor internaționale de evaluare. ”

Articolul 20

„(1) Persoanele care au primit despăgubiri în condițiile Legii nr. 112/1995 pot solicita numai restituirea în natură, cu obligația returnării sumei reprezentând despăgubirea primită, actualizată cu indicele inflației, dacă imobilul nu a fost vândut [unor terți] până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(2) În cazul în care imobilul a fost vândut cu respectarea prevederilor Legii nr. 112/1995 (...), persoana îndreptățită are dreptul la măsuri reparatorii prin echivalent pentru valoarea de piață corespunzătoare a întregului imobil, teren și construcții, stabilită potrivit standardelor internaționale de evaluare. Dacă persoanele îndreptățite au primit despăgubiri potrivit prevederilor Legii nr. 112/1995, ele au dreptul la diferența dintre valoarea încasată, actualizată cu indicele inflației, și valoarea corespunzătoare a imobilului. (...) ”

Articolul 45

(1) Actele juridice de înstrăinare, inclusiv cele făcute în cadrul procesului de privatizare, având ca obiect imobile care cad sub incidența prevederilor prezentei legi, sunt valabile dacă au fost încheiate cu respectarea legilor în vigoare la data înstrăinării. (...) ”

18. Prevederile relevante din Legea nr. 245/2005 sunt descrise în Hotărârea *Porteanu împotriva României* (nr. 4.596/03, § 24, 16 februarie 2006).

ÎN DREPT

I. Asupra pretensei încălcări a art. 1 din Protocolul nr. 1

19. Reclamanta susține că vânzarea apartamentului nr. 2 din casa situată în Str. Memorandumului nr. 26, în Cluj-Napoca, în favoarea chiriașilor, validată prin Decizia din 28 ianuarie 2002 a Curții de Apel Oradea, a încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1, care prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor”.

A. Asupra admisibilității

20. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Pe de altă parte, Curtea observă că nu este incident niciun alt motiv de inadmisibilitate și, prin urmare, declară admisibil acest capăt de cerere.

B. Asupra fondului

21. Guvernul subliniază dificultățile legate de reglementarea problemei imobilelor naționalizate și face o prezentare a legilor adoptate succesiv de către stat în materie după 1989. El consideră că ultima reformă în materie, și anume Legea nr. 247/2005, prevede că, în

cazul în care restituirea imobilului nu este posibilă, despăgubirea se va face prin emisiunea de titluri de participație la un organism colectiv de valori mobiliare (Proprietatea), la nivelul valorii bunului, stabilită prin expertiză. Guvernul constată că despăgubirea prevăzută de legislația română răspunde cerințelor art. 1 din Protocolul nr. 1 și că întârzierea înregistrată în acordarea despăgubirilor în favoarea reclamantei nu afectează justul echilibru ce trebuie păstrat între interesele în discuție.

22. Reclamanta se opune acestui argument. Ea arată că modificarea legislativă invocată de Guvern nu este în măsură să schimbe situația existentă în speță, deoarece procedura prevăzută prin Legea nr. 247/2005 este lentă și nesigură. În plus, ea reamintește că, chiar dacă ea deține o a doua hotărâre definitivă (vezi paragraful 13 de mai sus) ce dispune ca statul să îi plătească o despăgubire, autoritățile refuză în continuare să o execute. În fine, reclamanta consideră că jurisprudența Străin, menționată mai sus, își găsește aplicare în speță și solicită Curții să constate încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1.

23. Curtea a analizat în numeroase rânduri cauze ce ridicau probleme similare cu cea din cazul de față și a constatat încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție (vezi Porteanu, menționată mai sus, §§ 32-35).

24. După ce a analizat toate elementele ce i-au fost supuse atenției, Curtea consideră că Guvernul nu a expus niciun fapt sau argument care să poată conduce la o concluzie diferită în cazul de față. Curtea afirmă din nou în special că, în contextul legislativ român ce reglementează acțiunile în revendicare imobiliară și restituirea bunurilor naționalizate de regimul comunist, vânzarea de către stat a bunului unei persoane către terți de bună-credință, chiar dacă ea a fost anterioară confirmării definitive în justiție a dreptului de proprietate al respectivei persoane, reprezintă o privare de bunul respectiv. O astfel de privare, combinată cu lipsa totală de despăgubire, este contrară art. 1 din Protocolul nr. 1 (*Străin*, menționată mai sus, §§ 39, 43 și 59, și *Gizzatova împotriva Rusiei*, nr. 5.124/03, §§ 18-20, 13 ianuarie 2005).

25. Ținând cont de jurisprudența sa în materie, Curtea apreciază că, în speță, nerespectarea dreptului de proprietate al reclamantei asupra bunului său, combinată cu lipsa totală de despăgubire timp de aproape 9 ani, a făcut-o să suporte o sarcină disproporționată și excesivă, incompatibilă cu dreptul la respectarea bunurilor sale, garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1. Prin urmare, în speță a avut loc încălcarea acestei prevederi.

II. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

26. Conform art. 41 din Convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

27. Reclamanta solicită restituirea apartamentului nr. 2, a cărui proprietară a fost recunoscută prin Decizia definitivă din 11 februarie 1998, sau, în caz contrar, pentru prejudiciul material, acordarea unei sume reprezentând valoarea actuală a acestuia. Inițial, ea a furnizat în acest sens un raport de expertiză tehnică imobiliară, efectuat în anul 2004, la cererea instanțelor interne, cu ocazia contestației sale administrative formulate pe calea Legii nr. 10/2001. Conform acestei expertize, valoarea actuală a bunului se ridică la 34.570 euro (EUR). Ulterior, în anul 2006, reclamanta a depus la dosar un raport de expertiză conform căruia valoarea de piață a apartamentului nr. 2, actualizată, s-ar situa între 83.000 și 85.000 EUR. Pe de altă parte, pentru lipsa de folosință, ea solicită suma de 700 EUR pentru fiecare lună, începând cu data de 11 februarie 1998 și până la despăgubirea efectivă pentru pierderea bunului său. Pentru prejudiciul moral, ea solicită suma de 20.000 EUR, rezultând din frustrarea cauzată de imposibilitatea de a-și recupera dreptul de proprietate asupra bunului său, în urma numeroaselor proceduri pe care le-a început în acest sens.

28. Guvernul prezintă evaluarea unui expert ce datează din luna august 2006, conform căreia valoarea apartamentului în cauză ar fi de 27.824 EUR. Sprijinindu-se pe jurisprudența în materie, Guvernul observă că, în cauză, Curtea nu poate specula asupra valorii chiriilor neîncasate și că acest prejudiciu ar putea fi eventual luat în considerare în momentul stabilirii prejudiciului moral. În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul apreciază că nu a fost dovedită nicio legătură de cauzalitate între pretinsa încălcare și prejudiciul moral suferit și că, în plus, suma solicitată de reclamantă este excesivă. În plus, acesta consideră că o eventuală hotărâre de condamnare dată de Curte ar putea constitui, în sine, o reparație suficientă a prejudiciului moral.

29. Curtea reamintește că a constatat încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție din cauza vânzării de către stat a bunului reclamantei către terți, combinată cu lipsa unei despăgubiri efective.

30. Totuși, Curtea observă că instanțele interne, după ce au stabilit valoarea de piață a bunului, au recunoscut dreptul reclamantei de a fi despăgubită pentru pierderea bunului său și au dispus ca autoritățile interne să îi plătească suma de 34.570 EUR. Această sumă reprezintă o creanță în patrimoniul reclamantei, ce rezultă dintr-o decizie definitivă pronunțată de instanțele interne.

31. Curtea apreciază că problema aplicării art. 41 în această chestiune nu se află în stare de judecată, drept pentru care decide să o rezerve și să se stabilească procedura ulterioară, în cel mult 6 luni de la data la care prezenta hotărâre va rămâne definitivă, ținând cont și de eventualitatea unui acord între statul pârât și părțile interesate (art. 75 §§ 1 și 4 din Regulamentul Curții).

B. Cheltuieli de judecată

32. Reclamanta solicită și suma de 5.880 EUR pentru cheltuielile de judecată angajate în fața instanțelor interne și pentru cele angajate în fața Curții. Ea prezintă copii pentru o parte din onorariile avocațiale și taxele poștale, în sumă totală de 280 EUR.

33. Guvernul nu se opune plății cheltuielilor de judecată, cu condiția ca acestea să fie dovedite, necesare și să aibă legătură cu cauza. În speță, el consideră că cererea formulată de reclamantă este excesivă și că numai o parte din cheltuieli a fost justificată.

34. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care li s-au stabilit realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil. În speță, ținând cont de elementele aflate în posesia sa și de criteriile menționate mai sus, în special de necesitatea cheltuielilor angajate pentru a remedia încălcările constatate, Curtea consideră rezonabilă suma totală de 280 EUR, cu toate cheltuielile incluse, pe care i-o acordă reclamantei.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

CURTEA:

1. declară cererea admisibilă;
2. hotărăște că a avut loc încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;
3. hotărăște ca statul pârât să îi achite reclamantei, în cel mult 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform art. 44 § 2 din Convenție, suma de 280 EUR (două sute optzeci euro) pentru cheltuielile de judecată;
4. hotărăște ca la suma menționată mai sus să se adauge orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit și ca această sumă să fie convertită în lei noi (RON) la cursul de schimb valabil la data plății;
5. hotărăște că problema aplicării art. 41 din Convenție, în ceea ce privește prejudiciul material și moral, nu se află în stare de judecată.

În consecință:

- a) o rezervă în întregime;
- b) invită Guvernul și reclamantul să îi adreseze în scris, în cel mult 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii conform art. 44 § 2 din Convenție, observațiile lor asupra acestei chestiuni și, în special, să îi aducă la cunoștință orice acord la care vor fi ajuns;
- c) rezervă procedura ulterioară și îi delegă președintelui camerei atribuția de a o stabili în caz de nevoie.

Întocmită în limba franceză, ulterior comunicată în scris la data de 6 decembrie 2007, în conformitate cu art. 77 §§ 2 și 3 din Regulament.

Boštjan M. Zupančič,
președinte

Santiago Quesada,
grefier